

Svenska partier och organisationer

Sverige är en parlamentarisk demokrati. Av detta dras ofta slutsatsen att det är de i riksdagen representerade partierna som styr samhällsutvecklingen. Denna traditionella syn är också utgångspunkten för statsvetarna Mats Bäck och Tommy Möller när de i läroboken "Partier och organisationer" ger en översiktlig beskrivning och analys av det politiska Sveriges etablissemang.

Mats Bäck och Tommy Möller: **Partier och organisationer**. Allmänna Förlaget 1990

Det är en faktpäckad framställning som försvarar sin plats i referenshyllan bredvid en kurslitteraturens klassiker som "Sverige efter 1900", elvanderska och lewinska organisationsstudier och den färiska maktutredningens alla volymer, strax intill de verkliga läroböckerna om politik: memoarerna, biografierna, böcker av typen Halberstams Kennedykrönika "The Best and the Brightest", Allen Drurys och Jeffrey Archers maktspelsromaner, för att inte nämna Lynn-Jays suveräna TV-serie "Yes, Minister".

De senare kategorierna av kött och blod ger ofta en mycket verkligare bild av politikens inre liv bakom kulisserna än aldrig så korrekta statsvetenskapliga avhandlingar. Det inses lätt av den som arbetat i partipolitiken (jag menar, på min tid i moderaterna var det Gösta som bestämde), men kanske förbises vid våra lärosäten. Under några terminers karriär som student i statsvetenskap i början av 70-talet nåddes jag aldrig av någon djupare kunskap om politikens konst, utan drunknade i ointressets flod av illa ihopkomna amanuenskompilat.

Bäck-Möller får kortfattat med partiledarna i översikter över partierna. De har också hunnit fånga upp den nya bilden av det politiska spelet i Sverige och tecknar både de etablerade organisationernas legitimitetskris och de nya rörelsernas framväxt. De gamla må ha monopol på skattebetalarnas pengar, ca 10 miljarder kr per år i olika stödformer, men i den levande debatten är det ju andra röster än cementhäckarnas som står för den intellektuella dynamiken och framtiden.

För bättre balans i perspektiven förmår författarna till nästa upplaga förhoppningsvis utvidga sitt resonemang om socialdemokratins kris, samt miljö-, freds- och övriga idérörelserns betydelse för det politiska klimatet. Icke minst den marknadsekonomiska idéutveckling som SAF och näringslivet i stort stött under 70- och 80-talen förtjänar större utrymme (grundarbetet i den historieteckningen har förförts i några aktuella verk, se t ex "Bra för Sverige" av P J Anders Linder och Anders Grönstedt, Sellin 1990).

I nästa upplaga kan författarna också åtgärda smärre ofullkomligheter, som t ex antagandet att ledare för ytterkantspartier har svårare att få höga popularitetspoäng i hela valmanskåren (jfr t ex Lars Werner och Bert Karlsson med Ingvar Carlsson och Olof Johansson). SAF äger inte nyhetsbyrån NPT eller Timbro förlag, och LO har ingen vice ordförande. Några beskrivningar i sakfrågor som kärnkraft och EG har också blivit överspelade av händelser efter tryckning.

En orättvis läsare skulle dessutom anmärka att det perspektiv författarna valt – koncentration på partier och organisationer – är ett resultat av en statsvetenskaplig syn på samhället med rötter i en

förgången "svensk" modell. Här saknas en utförligare analys av t ex mediaelitens stora betydelse för striden mellan partier och organisationer om problemformuleringsprivilegiet, och i den teoretiska överbyggnaden borde man i moderna framställningar om partiers och organisationers roll inte längre kunna undgå att ta ställning till Friedrich Hayeks och österrikarnas tänkande om samhällets styrbarhet.

THEDE PALM:

Ambassadör i Helsingfors

Någon gång på våren 1959 lät Finlands president Urho Kekkonen offentliggöra ett förslag, som gällde hela Norden. Han menade att man borde börja överläggningar om ett nordiskt försvarsförbund. I detta skulle Finland ingå tillsammans med Danmark, Norge och Sverige.

Ingemar Hägglöf: **Dagbok från Salutorget.** Norstedts 1991

Det var mycket svårt att taga detta på allvar. När förhandlingarna om ett nordiskt försvarsförbund tio år tidigare brutit samman — Tage Erlander talade åtskilliga gånger om detta som hans värsta misslyckande — hade både Danmark och Norge anslutit sig till NATO. Därmed hade de

Det finns sålunda bland mindre vetande läsare risk för missuppfattning när författarna i förordet hävdar att "politiska partier och organisationer är huvudaktörer i den process varigenom offentliga beslut och icke-beslut tillkommer", eftersom man med denna definition synes utesluta marknadskrafternas och mediaelitens betydelse för vårt politiska system, eller åtminstone tänker sig dem underordnade. Och så förhåller det sig ju inte.

fått lösning på sina försvarsproblem, och tillfredsställande lösningar dessutom. Sannolikheten för att de skulle lämna NATO för att söka stöd hos Sverige och Finland var minst sagt obetydlig. Vilka fördelar Sverige skulle ha av ett sådant försvarsförbund var också svårt att förstå. Tiden hade gått förbi möjligheten av ett sådant förbund.

Vid ett senare tillfälle underströk presidenten i ett tal, att Finland kunde förbli neutralt i fred men inte i krig. Att analysera den deklarationen var tydligen en uppgift för diplomaterna i Helsingfors. Allt vad president Kekkonen hade att säga vid olika tillfällen noterades givetvis, men vilka slutsatser man kunde dra var olika. En sådan slutsats ansågs dock vara säker. Både den brittiska och den amerikanska

ambassaden skulle sannolikt rapportera hem till London och Washington att presidenten gick Sovjetunionens ärenden, nu som annars.

Det var uppenbarligen av stor vikt för Sverige att få veta vilken inställning Finlands president hade till oss och till hela Norden i övrigt. Samtidigt gällde det att fastställa i vilket förhållande presidenten stod till Moskva. Enligt finsk lag ansvarade presidenten personligen för Finlands utrikespolitik, medan utrikesdepartementet med utrikesministern, från vilken regering han än kom, skötte rutinerna. En uppgift för den svenska ambassadören var att komma på god fot med presidenten.

Ingemar Hägglöf, utnämnd ambassadör 1964, fick i uppdrag att göra just detta. Det var hans chef i Stockholm, dåvarande utrikesministern Torsten Nilsson, som gav honom det. Nilsson själv hade små förutsättningar att inleda vänskaplig samvaro med andra än socialdemokrater. Tage Erlander misstrodde Kekkonen, mindre därför att denne var agrar utan därför att han alltsedan krigsansvarighetsprocessen efter kriget ansågs vara alltför nära förbunden med Moskva. Det blev Hägglöf som kom att sammanföra Erlander och Kekkonen och det visade sig, att de två herrarna trivdes väl tillsammans.

En annan som bör nämnas i sammanhanget var Väinö Leskinen, en socialdemokrat och en duktig politiker av yngre årgång, vän till Erlander, en god källa för Hägglöf och åtminstone respekterad av Kekkonen. Däremot var han inte accepterad av Moskva. Det dröjde länge innan han, möjligen på initiativ av Kekkonen, reste till Moskva — till Canossa sade man i Helsingfors — för att förhöras. Så blev han till sist godkänd.

Att Finland var beroende av Sovjetunionen var ingen hemlighet, men att landets president var så till den grad hörbar mot Moskvans önsknings och rent av direktiv måste ha varit både överraskande och tankeväckande för en svensk diplomat.

Det är påfallande hur mycket Kekkonen dominerar Hägglöfs minnen från Helsingfors. Emellertid löste denne sitt uppdrag och nådde fram till presidenten och vann hans förtroende. Att Hägglöf hade nära till honom bidrog väl — Sveriges ståtliga ambassad ligger några hus ifrån presidentpalatset vid det bekanta salutorget. Därav bokens titel; hur sedan arbetet gick, hur tröttsamt men samtidigt tillfredsställande, får man en god bild av i Hägglöfs intressanta bok. Den är dessutom både välskriven och lättläst — i alla avseenden en bok att rekommendera.